

„Ez ama Jézus.“

Ily cím alatt adta ki dr. Ravasz László, a kolozsvári theologiai fakultás tanára egyházi beszédeit és elmélkedéseit egy „Igehirdetésünk alapkérdése“ című bevezetéssel. Nagy figyelmet érdemlő dolgozatok ezek. Hiszen az előszóban maga mondja a szerző, hogy a kötetben lévő beszédekben azt az irányt, azt a világnézletet akarta bemutatni, amelyet ő úgy az elmélet, mint a gyakorlat terén vezérelvéül választott, és amely az ő lelkében alakot öltött. „Egy darab homiletika“ ezek a beszédek, mondja és nem azért adta őket közre, hogy betanulva használják, erre, mint ő maga is mondja, nem is alkalmasak, hanem, hogy elmélkedjenek felettük és megbírálják. Megbírálják nemcsak a beszédeket, hanem azt, ami ezek *mögött* áll, aminek ezek csak projekciói.

Mindjárt előljáróban megállapíthatjuk, hogy dr. Ravasz prédikációi nagyon alkalmas tárgyaiul szolgálhatnak a komoly bírálatnak, jobban mondva elmélkedésnek. Mert ő nagyon komoly, igaz és *következetes* prédikátor. Beszédei még így olvasva is, nagy hatást gyakorolnak; így is „hasznatosak az ősi tőkéhez és mint a szegek erősen le vannak verve“. (Préd. 12, 13.). Idézi mesterének, volt tanárának meghatározását: „A prédikáció egy darab élet, egy egész könyvtár,“ ilyen csak az a prédikáció, amelyben benne van a prédikátor élete: egyénisége, hite, amelyet nem másoktól vett kölcsön, hanem amely az ő legszentebb, nehéz küzdelmek árán szerzett kincse, lelkének lelke. A prédikáció, mondá egy másik mester: „vérontás“, azaz maga egy szent szolgálat, sakramentalis cselekvés. Így fogták fel az ó- és újszövetség „prófétái“ az igehirdetést, azzal mentek az emberekhez, amit ők maguk láttak, bevettek, kezeikkel megtapintották és nagy vehemenciával fordulnak azok ellen, akik jöttek nagy garral és hanggal, mondván: álmot láttam, álmot láttam és nem láttak semmit és Istennek beszédét másoktól lopták (Jer. 20, 30.).

És hogy az újkor profétáiról szóljunk, nemde az igazság minden nagy szónok titka.

Azt hiszem, nem csalódom, ha mondom, hogy a modern prédikátorok egyik legnagyobbika a brightoni Robertson volt, akit újabb időben mindenütt még jobban méltányolnak, mint életében. Ha csudáljuk az ő sikereinek titkát, akkor reá vonatkozólag is ebben az itéletben foglalhatjuk azt össze, hogy ő is *igaz* volt, az ő saját, nagy lelki tusakodások árán megszerzett hitét prédikálta és *abban* tüntette fel a Krisztus és az ő országának hatalmát és dicsőségét. Mint *érezzük* ki beszédeinek szinte minden sorából, hogy ő mindazokat, amelyeket oly ékesszólóan hirdetett, lelkében átélte, küzdötte, szenvedte!

Minden beszédében benne van az egész prédikátor s még így olvasva is látjuk, hogy ő nemcsak szemlélte és *élvezte* a keresztyénség nagy igazságait, hanem, hogy előtte minden igazság élet és minden szó, mely ajkairól elhangzott, egy szent cselekvés volt.

És azt hiszem, nem csalódom, ha mondom, hogy a mi egyházunk sok nagy bajának okozója az, hogy szószékeink egy nagy része nem áll a kellő színvonalon. Sokat beszélünk cura pastoralisról, belmisszióról és más szükséges, nálunk még csak dióhéjban levő munkákról, amelyeknek elhanyagolása, vagy nem léte egyházunk sok nyomorúságát vonta maga után. De nem kicsinyeljük le a szolgálat munkájának egyetlen részletét sem, ha mondják, hogy ennek gyúpontjában az igehirdetés van és hogy ennek minősége és értéke a bizonyos mutatója az egyházi élet nivoltának. Avagy nem jelenti-e a szószék lesüllyedését, ha igehirdetési szolgálatunkban nem vagyunk komolyak, igazak és következetesek; ha nyugodt lelkiismerettel vesszük elő sorba a prédikációs könyveket és „Lelkészi táraikat“, amint azok könyvszekerünkben egymás mellett szépen, békességesen megférnek? Mi lehet nagyobb kérdés, valóban a kérdések-kérdése a lelkipásztor előtt, mint ez: mit prédikáljak, hogyan prédikáljak? Egy híres festőről mondják, hogy térdenállva festette meg a Megváltó képeit, nem kell-e lélekben leborulva elmélkednünk, küzködnünk, ha e szent szolgálathoz készülődünk?

Dr. Ravasz nagy erővel hangsúlyozza könyvének bevezetében, hogy Jézus Krisztust, a benne megjelent *üdvakaratot* kell prédikálnunk, amint azt modern homileták mindnyájan egyhangúlag hirdetik. Még pedig azt a Jézust, aki mi bennünk alakot öltött, aki a *mi* Krisztusunk és Megváltónk. Az igehirdetés martíria, biznyságtétel egy nagy *objektív* abszolút Élet és Igazság mellett, akit hit által alázattal elfogadok és aki először az én lelkemben leszen bűnbánatra, megtérésre, megszentelődésre, örökéletre vezérlő-éltető Erő. Helyesen hangsúlyozza, amit sokan még ma is felednek, hogy a mi prédikációknak a szó teljes értelmében *christianus* beszédeknek kell lenniök. Semmiféle diszes frázisokkal és érzelgős ömlengésekkel nem lehet pótolni azt a

nagy követelményt: mutass reá a te gyülekezeted előtt a Jézusra, aki megítélő és megváltó erővé lőn a mi számunkra.

Bizony méltó dolog, hogy mindenki, aki e könyvet kezébe veszi, elmélkedjék e nagy kérdés felett és ne ötlet- és frázisszerűen kezelje e szent szolgálatot, hanem a szerző értelme szerint minden beszédében a maga hitéről és reménységéről adjon számot. Mert bizony még a küzködő kereső hit is többet ér mint az, amelyet mások beszédéből veszünk kölcsön és kiadjuk a magunké gyanánt.

Dr. Ravasz László modern prédikátor, ő annak a theol. irányzatnak szószólója, amelyet a német katedrákon és szószékeken Baumgarten, Niebergall, Schian, Weiss stb. képviselnek és amely elméletben és gyakorlatban akar feleletet adni erre a kérdésre: hogyan prédikáljak a *modern* embernek? A felelet úgy hangzik: *Jézust* kell prédikálnunk, még pedig a szinoptikus Jézust, az *első* evangéliumot, amelyet úgy találunk meg, ha megtisztítjuk minden hagyománytól, és keressük azt, aki isteni életében, egyetlenül álló tapasztalatában és életében a legmagasabb értékeket tüntette fel az emberek előtt. Nem azt a Jézust prédikáljuk hát, akit, mint a modern theologia — a vallástörténeti — mondja, az apostolok és az őskeresztyén gyülekezet hite formált, hanem arra mutatunk reá, akit az előttünk levő okmányokból a kritika, mint az ősevangélium hordozóját, mint a mi hittink *elkezdőjét* állít eléink.

Dr. Ravasznak, mint képzett filozófusnak és teológusnak kialakult vallásos világnézlete van, amelynek lényegét a bevezető cikkben körvonalozza, és amely prédikációinak szinte mindegyikében, de különösen az elsőben világosan felismerhető. Világnézetének alapja az Isten *atyaságába* vetett erős hit, amelynek szerzője és koronája a Jézus hite, vallása. Ezt a hitet, annak minden folyományát, gyümölcsét megítélő és meglelkesítő erejét a Jézus életében szemléltetni, azt az egyéni és társadalmi élet minden jelenségére rávetíteni, egy szóval a jézusi értékek által az embereket reábirni összes értékeik átértékelésére, ez a prédikátor feladata.

Megragadó, bár néhol szinte túlradó és túlterhelt, fárasztó ékesszólással végezi a feladatot dr. Ravasz. Merem mondani, hogy újabb prédikátoraink egyike sem mutatott reá ama Jézusra, akit nekünk az élet minden viszonyai között követnünk, „megélnünk“ kell, oly nagy, néhol szinte vehemens, meggyőző erővel, mint a szerző. Lapokat idézhetnénk annak feltüntetésére, hogy milyen hatalmas *motivum* az ő szívében és ennek teljességéből szóló szájában Jézus: „az új, erős lélek hordozója“ és *ez* által megújulásunk, üdvösségünk szerzője.

Dr. Ravasz prédikációiban be akarja mutatni azt, amit a német modern theologia oly mély meggyőződéssel hangoztat, hogy csak a modern theologia Jézusával lehet igazán és ered-

ményesen operálni az emberi lélekre. Jézust e szerint el kell — hogy úgy mondjuk — venni *onnan*, ahová őt a páli és jánosi hit és a keresztény egyház dogmatizmusa állította és ide kell vonnunk őt egészen az emberhez; úgy kell feltüntetnünk őt, mint az *emberi* életből az evolúció fokozatán át kifejtett legfőbb, és minden igaz emberi értéket magában összefoglaló, hite, vallása, élete, és önfeláldozó halála által legfőbb ideált.

A modern ember csak ilyen Megváltót, ilyen Jézust, *Embernek fiát* tud megérteni, mondja a modern theologia. Mert az a Jézus, akit a deutero-evangéliumban látnak, nem a Jézus által megélt Atyát, hanem az ószövetség *törvénykező* Istenét involválja. Az Isten atyasága! Bizonyára az áll a keresztény theologia központjában. De sokan és nézetem szerint dr. Ravasz is, túlzásba esnek, midőn Istent, mint valami nagyon *lágyszívű* Atyát tüntetik fel, aki mint mondani szokták: nehezen haragszik meg, de mindjárt megbékkél. Az emberi bűn, mint dr. Ravasz is oly megragadóan festi: egy rettenetes erejű életirány, de azután mindjárt mondja: de azért semmit sem félj, a dolog nagyon egyszerű és könnyed. A mint áll a kereszt alatt az örök *könnyörület* által összetörve és megalázva: a rajta haladó emberen át látod mindjárt az Isten kegyelmét. Ez nagyon szép és megkapó, de hiányzik dr. Ravasz beszédeiből az isteni kegyelem feltüntetése mellett egyfelől az Isten felségességének, másfelől az isteni igazság, szentség és, nem resteljük mondani: az isteni *harag* hangsúlyozása a bűnnel szemben.

Dr. Ravasz László prédikációi nem óhajtanak fennhagyni semmi kételyt afelől, hogy az, ami a keresztben lefolyt, egyetlen, abszolút, örök érvényű és értékű az isteni könyörülő, bűnök megbocsátására kész szeretet feltüntetésére. Szinte még bizonyos patripasszianizmus is csillan fel a „Csodatevő kereszt“ II. részének szimbolikus kifejezéseiben, de azt hiszem, a szerző nem vonja kétségbe azt a tényt, hogy ebben az egyetlen ciklusban, azok, akiknek vallási tapasztalataik a legmélyebben jártak, egy, nemcsak emberek hanem *Isten felé forduló áldozatot* is láttak és ezek szerint a kereszt nemcsak az isteni végtelen irgalom, hanem együttesen az igazság és szentség örök érvényű kijelentése. Ki mondhatja azt, hogy dr. Ravasz prédikációi nem építő prédikációk, de viszont azt hiszem, hogy dr. Ravasz sem vonja kétségbe azt, hogy p. o. Spurgeon nem volt építő prédikátor akkor, amidőn a „The old-old story“ című nagyszerű beszédében az „írások szerint“ prédikálta a helyettes elégtételt, amely az ő ajkain ép úgy nem volt „általános, érthetetlen szólam“ és „pietisztikus“ ömlengés, mintahogy nem üres szólam a Robertson beszéde a vicaria satisfactoról. Erősen megáll hát az: csak azzal az objektív igazsággal tudnak építően prédikálni, amely a mi autonóm egyinéségünkön át mint egyszersmind szubjektív igazság

árad a hallgatók felé. De téved dr. Ravasz is, midőn az ő vallásos tapasztalatait, mint egyedül lehetőket állítja elénk, midőn azt hiszi, és azt hirdeti, hogy a megtérés, illetve njjászületés, megszentelődés csak az ő filozofikus-theologikus álláspontjából kifolyó kategóriák szerint történhetik. A legmodernebb tudomány: a valláspsychologia is igazolja, hogy a ker. életet és tapasztalatokat nem lehet ilyen előre megállapított sémák ágyába belegyömöszölni. Nem lehet olyan bizonyos fölényvel kijelenteni p. o. azt, hogy „nincs pillanatnyi csodás átalakulás“, v. i. ujjászületés. Mióta kezünkben van a nemrég elhalt nagy valláspsychologusnak James Vilmosnak könyve: „A vallásos tapasztalat különféleségeiről“, még jobban tudjuk méltányolni az evangélium gazdagságát, mert a tudomány is igazolta azt a nagy ev. igazságot, hogy az emberek nagyon különböző utakon és módon jutnak el egyéni életük különfélesége szerint az Istenhez.

Fentebb aláhúztam a *csodás* szót. Dr. Ravasz az ő modern theol. álláspontján perhorreszkálja a csodás elemet a vallásban, nevezi varázslatos, bűbajoskodó elemnek is. Néhol egyenesen polemizáló álláspontot is foglal el az ev. csodákkal szemben. Erre elsősorban megjegyzésem az, hogy az igehirdetés köréből az ilyen polemia, mint nem *építő* elem feltétlenül kizárandó. A másik megjegyzésem az a kérdés, hogy mivel indokolják egyáltalában annak a Jézusnak eredetét, jelentőségét, hatásait, szóval *életét* és egyáltalában azt, hogy *Őt* prédikáljuk, ha nem acceptáljuk, hogy a keresztyénségben vannak olyan elemek, amelyeket mi az *előre felállított* rendszerünkbe beilleszteni nem tudunk és amelyeket mi az u. n. „modern ember“ kedvéért elhagyunk? Hát az a Jézus Krisztus, akit Ravasz dr. hirdet nem a legnagyobb csoda-e? Voltak emberek, akik több beteget gyógyítottak, mint Ő, barátságos, szép szavakat is intéztek az emberekhez, ékesszavú tolmácsolói voltak az igazságnak, szépnek és szeretetnek és még sem prédikáljuk őket. Az, ami bennünket Jézushoz von és amiért mi az embereket Ő hozzá akarjuk vezérelni, az a *hit*, hogy Ő az Atyával olyan viszonyban volt és van, aminőben egy halandó ember nem volt és nem lesz soha. Jézus Krisztus is, mint maga az Isten, tehát nem a tudás, hanem a mi hitünk tárgya; és a hitnek normája az isteni kijelentés. És a kijelentés ezen Krisztusa és nem a szubjektív kritikáé az örök *egész* evangélium, a bűnbocsánatnak, üdvösségnek, a *mi* istenfűségünknek és reménységünknek egyedüli fundamentuma.

Bizonyára nem azt akarom mondani, hogy a szószéken metafizikai, christologiai taglalásokba bocsátkozzunk. Zárjel között megjegyzem, hogy szépséghibának tartom dr. Ravasz prédikációiban azokat a helyeket is, ahol a dogma, pietizmus s efélék ellen intéz kirohanást, mert hiszen ő maga is, mint nem is lehet más-ként, értekezésében már *előre* felállítja a dogmatikai kereteket,

amelyekben mozog. Nem taglalunk fent jelzett dolgokat, de egészen krisztianus jellegű csak akkor lesz igehirdetésünk, ha alázatos hittel mutatunk rá arra a Jézusra, aki az apostoloknak és evangélistáknak a Lélek által mint Krisztus jelentetett ki. Mert „megélni“ Sokratest is megélhetem, de hogy a Jézust megélni: az örök élet, erre nézve nincs más garancia, mint az a Krisztus, akit az apostolok is mint az öröktől fogva valót és örökké élőt, Istennek egyszülött Fiát realizáltak isteni kijelentés által hitükben.

De nem vitatkozom, inkább örömmel közlöm mindenkivel, aki e sorokat elolvasásra is méltatja, minden u. n. udvariaskodás nélkül, hogy Ravasz dr. könyvét a mi egyházi irodalmunk határozott nyereségének tartom, mert ime ő minden theol. állásponton lévő igehirdetőnek úgy theoretikus fejtegetésében, mint az ezt illusztráló és igazoló beszédeiben megmutatta, hogy az igehirdetőnek egyetlen, lehetséges officiuma, amely őt a szószerkebe való lépésre jogosítja: a Jézus Krisztus prédikátora. Ezek a beszédek igazolják azt a sokszor hangoztatott nézetet is, hogy csak tanult igehirdető beszédei érdemesek az elolvasásra. A szerzőnek minden beszédeiben van mondanivalója, Jézust látó lelkének egész erejével, teljes fegyverzetével operál a gyülekezet lelkére, ő a különböző nézetek tusája az emberi lelket oly nagy, súlyos problémák elé állító látások és tapasztalatok közepette meglátta ama Jézust, aki az ő Jézusa lón, és általa az Atyát; és midőn a szószerkekre lépett, akarta, hogy *azok* is, akikhez szólott meglássák Jézust, aki által az Atya itél és megbocsát. Midőn beszédeit olvastam, úgy *éreztem*, hogy szolgálata nem lehetett hiábavaló!

B. Pap István.